

Kostnader för LTA-pumpar utgjorde inte en sådan särskild omständighet som i sig kunde motivera särtaxa eftersom kostnaden för pumparna åvilar huvudmannen i fall när anslutning sker till ett tryckavloppssystem. Kommunen kunde inte heller i övrigt visa att de särskilda omständigheter som uppgivits i målet motiverade en särtaxa på grund av beaktansvärda kostnadsskillnader.

Bakgrund, yrkanden m.m.:

TS och MS äger tillsammans fastigheten Yngsjö 6:71 och JF och SSF äger tillsammans fastigheterna Yngsjö 13:103 och 13:128. Fastigheterna är belägna inom verksamhetsområdet för Kristianstads kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggning. Fastigheterna ligger inom ett område som heter Kaptenens väg och som är ett av tre utbyggnadsområden för vatten och avlopp inom den s.k. kustplanen som ska säkerställa en hållbar utveckling av kommunens kustområden. Utbyggnaden sker etappvis och Kaptenens väg är den första etappen som byggs ut. De båda övriga etapperna, Östra Sand/Östra Äspet och Södra Äspet/Yngsjö Havsbad/Yngsjö Strand byggs ut senare. Alltsammans antas vara utbyggt 2013-2014. Enligt beslut av Kommunfullmäktige den 10 november 2009 ska anläggningsavgift för anslutning av fastigheterna inom området Kaptenens väg tas ut som särtaxa. Anläggningsavgiften ska under 2009-2010 för Kaptenens väg vara 120 600 kr för anslutning av bebyggd fastighet till dricks- och avloppsvatten, 84 800 kr för anslutning till enbart avloppsvatten och 108 600 kr för anslutning av obebyggda tomter till dricks- och avloppsvatten. Utbyggnaden inom Kaptenens väg har utförts som en LTA-anläggning med pumpar inom fastigheternas tomter.

Fastighetsägarna, i fortsättningen angivna som ”sökandena”, yrkade att särtaxa inte får tillämpas vid uttag av anläggningsavgift för anslutning av deras fastigheter till den allmänna va-anläggningen.

Kommunen bestred yrkandena.

Sökandena:

Sökandena anförde i huvudsak: Fastigheten Yngsjö 6:71 är en villafastighet som ligger utmed Kaptenens väg. Huset används som sommarstuga. Tomten är 1 550 m². Fastigheten har haft eget vatten och trekammarbrunn för avloppet men är numera inkopplad till kommunens vatten och avlopp. Fastigheten 13:103 är en bebyggd villafastighet som för närvarande används som sommarstuga. Den är sedan tidigare inkopplad till kommunalt vatten men har ännu inte kopplats till kommunens avloppsanläggning. Fastigheten 13:128 är obebyggd men det finns byggrätt som de dock inte avser att utnyttja nu. – Det är sommarstugor i området och det är detaljplanlagt.

Kommunens planarbete omfattar hela kusten. Parallellt med kusten går stora vägen och söder om deras fastigheter finns redan kommunalt vatten och avlopp utbyggt sedan många år. Norr om deras fastigheter finns däremot ännu inte vatten och avlopp utbyggt förrän man kommer till Århus.

Särtaxa enligt va-lagstiftningen förutsätter att det finns särförhållanden som är hänförliga till fastigheterna och som innebär kostnadsfördyring jämfört med andra fastigheter i verksamhetsområdet. När de lämnade in sin ansökan hade kommunen uppgivit att kostnaden för va-utbyggnaden till Kaptenens väg var

sju miljoner kr, en kostnad som enligt kommunen väsentligt avvek från normaltaxan inom kommunen. Kommunen har samtidigt uppgivit att kostnaden för utbyggnaden av vatten och avlopp enligt kustplanen inte ryms i va-taxan. Då anser inte sökandena att va-taxan är satt efter vad man tänkt sig för verksamhet på va-området. Senare har kommunen i stället för att jämföra med normaltaxan emellertid övergått till att jämföra kostnaderna för Kaptenens väg med kostnaderna för några andra utbyggda områden. Kostnadsskillnaderna vid en sådan jämförelse är emellertid inte beaktansvärda och någon riktig redogörelse för vilka särförhållandena är för Kaptenens väg har inte lämnats. Det handlar mycket om att förhållandena inte är hänförliga till deras fastigheter utan till det sätt på vilket kommunen valt att utföra anläggningen. Det finns inga särförhållanden hänförliga till deras fastigheter inom området. Att kommunen valt att lägga ut arbetena på entreprenad medan man i andra områden byggt själv är inte att se som något särförhållande i detta sammanhang.

Vad gäller kostnadsunderlaget för särtaxan har de ifrågasatt att man i detta räknat in kostnader för LTA-pumpar. Man borde kunna betrakta pumparna så att kommunen tar kostnaderna för dessa. Vid beräkningen av kostnaderna för Kaptenens väg måste man också väga in de allmänna reglerna i va-lagstiftningen t.ex. nyttoprincipen. Olägenhet för fastighetsägaren med pumpenheten ger mindre nytta av den allmänna anläggningen än ett konventionellt system. I avgörande från Va-nämnden har sagts att det blir billigare med ett LTA-system. När kostnadsfördelning görs bör man beakta att pumparna skall allokeras till va-kollektivet i dess helhet. Utgångspunkten är att pumparna inte ingår i den allmänna va-anläggningen men i detta fall har dessa kanske ett sådant samband med va-anläggningen att det blir en va-kostnad för kommunen. Vid kostnadskalkylen bör man emellertid tänka bort denna kostnad. Många kommuner ser kostnaden för pumpen som något som ingår i va-avgiften. Det är också rimligt eftersom då tillgodoses nyttoaspekten. Det är också konstigt om fastighetsägarna skall stå kostnadsansvaret för den första pumpen medan kommunen skall svara för kostnaden om pumpen behöver bytas ut.– Man måste vidare ifrågasätta om inlösen av privata anläggningar är en nödvändig kostnad i detta sammanhang. Särtaxa skall vara betingad av särförhållanden. Att man löser in brunnar kan inte vara ett särförhållande. Det är väl så man gör.

Kostnaderna för utbyggnaden till Kaptenens väg är inte högre än någon annanstans. Det finns en mycket bra förklaring till kostnadsskillnaden. För Kaptenens väg så ingår i kalkylen även kostnaden för va-installationen. Så är det inte i något annat område i kommunen. Då blir förstas kostnaden för Kaptenens väg högre. Tar man bort den posten i kalkylen blir kostnaden lägre än för jämförelseområdena. Kostnadstäckningsgraden för Kaptenens väg blir då 82 % att jämföras med 66 % för jämförelseområdena. Enligt kommunen skall dock, baserat på de verkliga kostnaderna för projektet, täckningsgraden för Kaptenens väg vara ca 60 % och denna täckningsgrad skall jämföras med snittet för jämförelseområdena 96 %. Enligt vad kommunen uppgivit ligger gränsen för beaktansvärd kostnadsskillnad ”någonstans mellan 15-20 % och 50 %, dvs. ungefär 30 %”. Sökandena konstaterar att den angivna gränsen för när kostnadsskillnaden skulle bli beaktansvärd likaväl kan uppfattas som ungefär 32,5-35 %. Det innebär att om man rakt av skulle godta kommunens resonemang så får man konstatera att när det gäller förutsättningarna för särtaxering så måste Kaptenens

väg vara ett gränsfall. Kommunens jämförelse med 96 % kostnadstäckningsgrad i jämförelseområdena är emellertid missvisande. Kommunen beräknar kostnadstäckningsgraden i jämförelseområdena som ett aritmetiskt genomsnitt av värdena i de enskilda områdena. En sådan jämförelse visar emellertid inte att kostnadstäckningen på 60 % för Kaptenens väg beaktansvärt avviker från andra fastigheter i verksamhetsområdet. I själva verket ligger Kaptenens väg väl i paritet med den genomsnittliga avvikelsen från det aritmetiska genomsnittsvärdet (96 % kostnadstäckning) som gäller för de enskilda jämförelseområdena. Med sökandenas bedömning av kostnadsunderlaget som skall belasta Kaptenens väg blir som framgått kostnadstäckningen 82 % och avvikelsen från genomsnittet blir då i fem av de sex jämförelseområdena större än vad den blir för Kaptenens väg. Kostnadstäckningsgraden avviker då från snittvärdet för jämförelseområdena som detta beräknats av kommunen men avvikelsen är då – jämfört med avvikelsen för jämförelseområdena – försumbar. Avvikelsen är i varje fall inte beaktansvärd i den mening som va-lagen förutsätter för särtaxa. Det är billigare att bygga i Kaptenens väg än i jämförelseområdena. Kostnaden för va-installationen är inte något som är hänförligt till fastigheterna på Kaptenens väg utan är hänförliga till det sätt på vilket kommunen valt att lösa vaförhållandena. Det kan inte motivera särtaxering.

Kommunen:

Kommunen har beslutat att bygga ut vatten och avlopp till ca 1 300 fastigheter inom de tre utbyggnadsområdena och Kaptenens väg ligger inom etapp 1. Vissa fastigheter hade redan kommunalt vatten så främst var det en fråga om utbyggnad av avloppet. Kommunfullmäktige beslutade om verksamhetsområde den 12 maj 2009 och arbetena vid Kaptenens väg färdigställdes i juni 2010. Inom övriga verksamhetsområden pågår arbeten. I samtliga verksamhetsområden bygger man med LTA-teknik men endast i Kaptenens väg har särtaxa beslutats.

Beträffande kostnadstäckningsgrad så anser kommunen att man måste se på varje projekt för sig. I normalfallet skall taxan täcka kostnaderna för varje område. När man tar varje område för sig skall man jämföra med täckningsgraden 96 % eftersom täckningsgraden för alla jämförelseområden i snitt ligger på 96 %. Kommunen vet inte exakt vilken kostnadstäckningsgraden är i dag beträffande normaltaxan. Va-taxan höjdes den 1 april 2009 . Man hade då gjort en översyn av normaltaxan och efter detta höjdes taxan från ca 45 000 kr till 85 000 kr. Höjningen medförde nästan en fördubbling av avgifterna. I snitt har normaltaxan räckt till och inte legat fel bakåt i tiden. För Kaptenens väg ger den emellertid en kostnadstäckning av 58 % så där har den inte räckt till. I propositionen 1995/96:188 till den ändring i 26 § i 1970 års va-lag som skedde 1996, där bl.a. begreppet *avsevärd* skillnad i kostnaderna ändrades till *beaktansvärd* skillnad, förs ett resonemang kring vad skillnaden mellan det tidigare gällande begreppet och det nya begreppet kan anses vara. Den tidigare lydelsen som alltså var *avsevärd* har i HD:s praxis bestämts till ungefär 50 % skillnad mellan normal kostnadstäckning och avvikande kostnadstäckning. I utredningen till propositionen tyckte Vattenöverdomstolen i sitt remissyttrande att begreppet beaktansvärd skulle omfatta kostnadsskillnader på 15-20 %. Lagstiftaren kommenterade detta med att det var ett för lågt satt krav då nyttoprincipen skulle kunna komma att tunnas ut. Av detta resonemang är det troligt att

den nuvarande nivån för beaktansvärd kostnadsskillnad ligger någonstans mellan 15-20 % och 50 % dvs. ungefär 30 %.

Fastighetsägarna har givits möjlighet att skjuta på betalningen i avvaktan på Va-nämndens beslut.

Särförhållanden i området Kaptenens väg är ledningslängden och att kommunen tidigare inte utfört arbeten av detta slag i tidigare i etablerade områden. Kaptenens väg är således första område där kommunen bygger i befintlig bebyggelse. Vad som skiljer från arbeten i obebyggt område är att allt skall återställas. Vidare har kommunen i området Kaptenens väg lagt ut i stort sett allt på entreprenad. Ledningslängden är, räknat på 75 fastigheter 32 m per fastighet medan snittet är 19,5 m i jämförelseområdena. Beroende på hur ledningslängden räknats kan det för Kaptenens väg bli ca 30 m ledning per fastighet. Kalkylerat sätaxebehold är 8 914 tkr vilket fördelat på ledningslängden för 75 fastigheter blir beloppet 3 714 kr per m ledning ($8\,914\,000/75/32$). Applicerat på snittlängden per fastighet dvs. 19,5 m ledning blir kostnaden per fastighet 72 426 kr. Täckningsgraden med nuvarande taxa skulle då vara 96 %. Detta visar tydligt att kostnadsavvikelsen beror på att ledningslängden är mycket längre i området Kaptenens väg än andra jämförelseområden. Enligt sätaxan är avgiften 120 600 kr för vatten och avlopp per bebyggd fastighet. Det är endast enbostadsfastigheter i området. Kommunen tar ut tomtteavgift med enhetspris för fastigheter med tomtstorlekar mellan 0 – 1 200 m². Vid större tomt tillämpas kvadratmeterpris. Tomterna i området är i snitt större än 1 200 m². Kostnaderna för jämförelseområdena togs fram under våren 2010. Kommunen har gått igenom erhållna fakturor. I dagens redovisningssystem fördelar man kostnaderna mellan gata och VA. Eftersom det ibland är svårt att särskilja kostnaderna för gata och VA har kommunen räknat med att i alla fall 15 % är med en rimlig bedömning är hänförligt till VA. Kommunen vill inte ta i för mycket. Man har gjort projektering och haft upphandlingskostnader. Det har gjorts utbetalningar till fastighetsägarna och det har varit lantmäterikostnader. Entreprenören har utfört arbeten och ca 4 milj. kr är hänförliga till va-utbyggnaden. Kostnaderna för anslutning av toalett på kommunens fastighet utanför verksamhetsområdet har tagits bort från utbyggnadskostnaden och debiteras särskilt. Kommunen har vidare sökt ledningsrätt eftersom ledningarna är vakkollektivets. Entreprenadkostnaden för Århus Elektriska tillhör projektet, inte varje enskild fastighet. Kommunen har tagit bort kostnaden för asfätläggning från projektet. I juni 2010 skrev kommunen att det inte skulle ske vägförbättrande åtgärder. Hela Kaptenens väg har emellertid asfalterats, både den del som grävts upp för rörläggning och de ca 280 m som inte grävts upp. Från entreprenadkostnaden har därför nu dragits bort 110 600 kr motsvarande kostnaden för den del som inte grävts upp. – Vad gäller pumparna så upphandlades dessa för sig och utförandedelen för sig. Det upphandlades 75 pumpar men alla dessa är inte satta. Inköpen av pumpar, pumpstationer och kompressorer är nödvändiga kostnader som uppgick till 1 600 tkr. Övriga inköp uppgick till 98 000 kr. Totalt belopp för utredningar/projektering, förrätningskostnader, entreprenader och inköp av material är ca 8 200 tkr inkl. moms. Kommunen har även byggt en del i egen regi men redovisar inte projektets personalkostnader. Endast en uppskattning har gjorts och man har då inte tagit i för mycket. Vidare finns oförutsedda utgifter i projektet. Några ytterligare sådana finns

inte. Kostnaden för oförutsedda utgifter med 12 % vidhålls och ligger inom ramen för vad som är brukligt inom ett projekt som detta. Denna kostnad ska därför vara med i kostnadsunderlaget för särtaxans storleksberäkning.

Kalkylerade kostnader för projektet Kaptenens väg var 8 914 tkr. inkl. moms. Där ingick: entreprenad rör 3 277 tkr, pumpar (78) 1 365 tkr, kompressorer (10) 350 tkr, elinstallation 250 tkr, projektering 510 tkr, projektledning 190 tkr, inlösen befintliga anläggningar 120 tkr, luftfilter 180 tkr, samordningskostnader (2 %) 125 tkr, oförutsett (12 %) 764 tkr samt moms 1 783 tkr. När utbyggnaden nu är klar visar det sig att den verkliga kostnaden som bygger på hittills kända kostnader är 8 769 tkr. Om denna kostnad delas upp på 70 st. fastigheter som enligt beslut om verksamhetsområde skall vara avgiftsskyldiga blir kostnaden per fastighet 125 276 kr. Om kostnaden i stället fördelas på de 75 fastigheter som de facto har fått en avsättning blir det en kostnad om 116 924 kr per fastighet på Kaptenens väg för vatten och spillvattenanslutning. Med fördelning på 75 fastigheter blir det 33m ledning per bostad och täckningsgraden blir 60 %. Detta kan jämföras med 96 % täckningsgrad i genomsnitt för jämförelseområdena.

När jämförelse ska göras av täckningsgrad i normalfall mellan områdena måste jämförelsetalen bli för varje projekt. Taxan är tänkt att täcka varje område och då måste jämförelsetalen göras områdesvis. Det blir en missvisande bild om projektens sammanlagda kostnader ska jämföras med sammanlagda intäkter.

Av jämförelseområdena avviker området Hammarslund från de övriga områdena. Kostnaderna för anläggandet av anläggningen var onormalt höga då en grundvattensänkning behövde göras för området. Sett i efterhand är det möjligt att kommunen hade tillräckligt med skäl att besluta om särtaxa för Hammarslund. Det faktum att kommunen möjligen borde ha tagit ut särtaxa vid ett tidigare tillfälle, gör ingen skillnad för kommunens skyldighet att ta beslut om särtaxa nu eller i framtiden. Jämförelseområdena har i stort sett samma inbördes jordförhållanden och storleken på fastigheterna skiljer sig inte nämnvärt mellan områdena. De är representativa för ”normal” utbyggnad i kommunen. Det är nya exploateringsområden vilket också är representativt för Kristianstads kommun då inga tidigare utbyggnader av den allmänna va-anläggningen har gjorts i redan bebyggda områden.

Enligt 19 § vattentjänstlagen ska huvudmannen ordna de pumpar och andra särskilda anordningar som på grund av den allmänna va-anläggningens konstruktion eller utförande behövs för att fastighetsägaren ska kunna använda va-anläggningen. Det är huvudmannen som äger rätt att välja med vilket system som den allmänna anläggningen ska byggas ut. Att kommunen väljer LTA-teknik får inte innebära att fastighetsägaren står för den ekonomiska risken eller har det ekonomiska eller tekniska ansvaret. Därför anses numera det ekonomiska och tekniska ansvaret för LTA-pumpstationerna som behövs för driften av den allmänna anläggningen ligga på huvudmannen. Kommunen har på Kaptenens väg ansvarat för installationen av alla pumpstationerna på de enskilda fastigheterna. Kostnaderna för pumpstationerna utgör en icke obetydlig del av den totala kostnaden för utbyggnaden av det allmänna va-nätet på Kaptenens väg.

I förarbetena framkommer det att det skulle strida mot likställighetsprincipen i vattentjänstlagen att låta fastighetsägarna dels fullt ut svara för sin andel i den allmänna va-anläggningen, dels bekosta de särskilda anordningar som på grund av den allmänna va-anläggningens utformning krävs på fastigheten (prop. 2005/2006:78 s. 72). I det normala fallet, när anläggningsavgiften är baserad på den normala taxan, kan det synas rimligt att kostnaden för pumpstationerna inte kan tas ut genom en tilläggsavgift. Precis som huvudmannen i regel inte kan ta ut extra kostnader för andra eventuellt fördyrande åtgärder eller installationer om inte beslut om särtaxa på grund av särförhållanden föreligger. Här föreligger dock ett beslut om särtaxa och då ska kostnaderna för utbyggnaden bäras av verksamhetsområdet. Här måste andelen i den allmänna anläggningen anses inkludera kostnaderna för pumpstationerna. Pumpstationerna på varje fastighet tillhör den allmänna anläggningen på samma sätt som bl.a. ledningarna, de större pumpstationerna och tryckstegringsstationerna gör. Precis som kostnaderna för kompressorer, ledningsdragning etc. ingår i kostnadsunderlaget för särtaxan måste även kostnaderna för pumpstationerna ingå.

Kommunen tar över driften av pumpstationerna. Dessa och pumparna är en del av utbyggnaden av den allmänna va-anläggningen. Om kostnaden för utbyggnad inte läggs på anläggningsavgiften drabbas hela brukarkollektivet av det i form av bruksavgifter. Men de har ju redan erlagt anläggningsavgift för sina fastigheter och anläggningen av pumpar på Kaptenens väg kommer inte hela va-kollektivet till gagn. Att såväl kostnaden för inlösen av onyttigblivna enskilda anläggningar som för pumparna är en VA-kostnad som skall täckas av avgifter verkar vara ostridigt. Kommunen anser att dessa kostnader ska täckas av anläggningsavgifter och inte av bruksavgifter. Om man senare behöver byta ut en pump täcks kostnaden härför däremot av bruksavgifter eftersom det då handlar om drift och underhåll. I prop. 2005/06:78 s.88 uttalas också att ”Engångsavgifterna skall inte avse kostnader för anläggningens drift eller underhåll, vilket de periodiska avgifterna syftar till”. Av uttalandet framgår det tydligt att det inte finns någon annan möjlighet för huvudmannen än att lägga kostnaderna för inlösen och pumpar till grund för anläggningsavgifterna. Ett spillvattensystem med LTA-teknik är valt på grund av topografin. Ett självfallssystem hade varit mer kostsamt då ledningarna hade behövt förläggas onormalt djupt i detta fall.

Sökandena har beträffande kommunens kostnadsberäkningar bl.a. genmält Det finns numera en verklig kostnad av 8 796 tkr att utgå från i beräkningarna när det gäller t.ex. fördelningen av kostnader på ledningslängden för 75 fastigheter som kommunen redovisat och sökandena har utgått från total ledningslängd på 2 272 m för den allmänna delen av anläggningen dvs. ca 30 m per fastighet. Om det nu är så att totalkostnaden för projektet är högre på grund av ledningslängden i Kaptenens väg, vilket kommunen anser, så kommer den merkostnaden att ingå i det som slås ut på varje meter ledning när kostnaden omsätts till en kostnad per meter ledning. Om man sedan applicerar den så erhållna kostnaden per meter ledning på ett färre antal meter ledning per fastighet än den verkliga (nämligen den genomsnittliga) så vore det väl konstigt om man inte kommer till en lägre totalkostnad. Men det var ju inte det som kommunen skulle visa - utan man skulle visa att kostnaden för projektet är högre på grund av just ledningslängden. Enligt sökandenas uppfattning visar inte kommunens

resonemang annat än att kostnaden per fastighet sjunker om man antar en kortare ledningslängd per fastighet än den verkliga och på denna kortare ledningslängd applicerar den verkliga meterkostnaden. Det är märkligt att kommunen kan komma till att det är ledningslängden som är särförhållandet som medför kostnadsskillnaden för Kaptenens väg när det som skiljer från andra områden är att för Kaptenens väg så är kostnaderna hänförliga till installationen inkluderat i kostnaderna. Rensat från dessa kostnader så faller jämförelsen ut så att kostnadstäckningsgraden för Kaptenens väg är högre än för jämförelseområdena. Sökandena kan därför bara hålla med kommunen i så måtto att den extra ledningslängd, som betingats av att när det gäller Kaptenens väg så förekommer ledningsdragning även mellan anslutningspunkterna och LTA-enheten inne på fastigheterna, är en kostnadshöjande faktor som är särskild för området i jämförelse med andra.

Kommunen har ytterligare anfört beträffande ledningslängden: Ledningslängden (33 m per bostad) i tabell 4 (i kommunens svarsskrivelse den 18 februari 2011) är korrekt. Den totala ledningslängden (serviser ej medräknat) är i tabellen delad på 75 fastigheter i stället för 78 fastigheter. Området Kaptenens väg är det första området i Kristianstads kommun som är anlagt med ett LTA-system. Enligt bestämmelsen i 19 § 1 st. vattentjänstlagen är det kommunens ansvar att ordna med sådana pumpar som behövs och pumparna ska tillhöra den allmänna anläggningen. Det innebär att kommunen har ansvar för dess funktion och drift. Kristianstads kommun har gjort den bedömningen att för att kunna säkerställa att pumpenheten inte rubbas på ett otillbörligt sätt, och att kopplingen mellan pumpenheten och förbindelsepunkten blir gjord på ett riktigt och säkert sätt, så måste kommunen vara den part som anlägger ledningen fram till pumpenheten, samt fortsätter ledningsarbetet en bit förbi pumpenheten. Av detta skäl ingår kostnaden för viss ledningsförläggning inne på fastigheten i den totala kostnaden. Hade det funnits andra områden med LTA-system hade kostnaden för det området inkluderat ledningsförläggning inne på fastighet.

Va-nämnden yttrade:

Enligt 24 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster – vattentjänstlagen – ska en fastighetsägare under vissa i paragrafen närmare angivna omständigheter betala avgifter för en allmän va-anläggning och i 31 § samma lag föreskrivs som huvudregel i första stycket att avgifterna ska vara så bestämda att kostnaderna för den allmänna va-anläggningen fördelas på de avgiftsskyldiga enligt vad som är skäligt och rättvist. Detta fördelningskriterium innebär att fördelningen ska ske efter den huvudsakliga nytta som varje särskild fastighet har av va-anläggningen och med bortseende från vad det kostar att förse fastigheten med vatten och avbörda avlopp från denna. Helt undantagslös är emellertid inte denna regel. Som framgår av andra stycket i 31 § vattentjänstlagen gäller att ”Om vattentjänsterna för en viss eller vissa fastigheter på grund av särskilda omständigheter medför kostnader som i beaktansvärd omfattning avviker från andra fastigheter i verksamhetsområdet, skall avgifterna bestämmas med hänsyn till skillnaderna”. I förarbeten och praxis har fastslagits att denna regel innebär inte endast en möjlighet utan en skyldighet för huvudmannen att i sådana fall som omfattas av regeln ta hänsyn till kostnadsskillnaderna vid fastställelse av taxa för anläggningsavgifter.

Sökandenas yrkande innebär att det inte visats förekomma sådana särskilda omständigheter vid va-utbyggnaden i området Kaptenens väg som medfört beaktansvärt högre kostnader jämfört med andra fastigheter i verksamhetsområdet medan kommunen funnit att förutsättningar finns för att ta ut särtaxa avseende anläggningsavgiften.

Va-nämnden gör följande bedömning.

Kaptenens väg är det första område i kommunen där man anlagt ett tryckavloppssystem och kommunens första särtaxeområde. Anläggandet av ett sådant system för att avbörda de anslutna fastigheternas avloppsvatten ställer sig erfarenhetsmässigt billigare än ett traditionellt självfallssystem. Så har även upplysts vara fallet för utbyggnaden vid Kaptenens väg. Trots detta har kostnaderna för utbyggnaden inom området Kaptenens väg således ställt sig så pass mycket dyrare än utbyggnadskostnaderna i verksamhetsområdet i övrigt att kommunen ansett sig ha grund för att påföra fastigheterna i området va-avgift enligt särtaxa.

Som framgått krävs enligt 31 § i vattentjänstlagen för särtaxa att denna motiveras av förekomsten av särskilda omständigheter som lett till fördyring av utbyggnadsprojektet så att kostnaden totalt för detta beaktansvärt avviker från kostnaden för andra fastigheter. Kommunen har som förklaring till den ökade kostnaden pekat på att ledningslängden per fastighet är längre i området än i andra jämförbara områden och att denna utbyggnad fått ske i ett redan etablerat bebyggelseområde. Sådana förhållanden påverkar givetvis kostnadsbilden men i detta fall medverkar också, som sökandena framhållit, det faktum att i totala kostnaden för utbyggnaden i området också är inräknat LTA-pumparna som installeras på respektive fastighet och även ledningsdragningen in på tomtmark fram till pumpen. Sådana kostnader belastar inte totalkostnaden för andra områden med vilka Kaptenens väg jämförts.

Kostnaderna för pumparna åvilar enligt 19 § vattentjänstlagen huvudmannen i fall när anslutning sker till ett tryckavloppssystem (LTA). Att dessa kostnader ska ligga med i den totala kostnadsbilden som kommunen svarat för kan därför inte ifrågasättas. Pumpkostnaderna är däremot inte någon sådan särskild omständighet som i sig skulle kunna motivera uttag av särtaxa i detta fall. Pumparna är i stället en integrerad del i den anslutningsform som valts av kommunen av utbyggnadstekniska skäl och som inte påverkat utbyggnadskostnaderna i höjande riktning jämfört med en självfallslösning. Kommunen har i stället sannolikt gjort en vinst genom den valda utbyggnadsmodellen. Pumpstationerna ingår inte - tvärtemot vad kommunen tycks tro - i den allmänna va-anläggningen. Dess nära funktionella samband med den allmänna anläggningen och kravet på en skälig och rättvis avgiftsfördelning (likställighet) ledde till att det i 19 § i nya vattentjänstlagen intogs en bestämmelse om att huvudmannen ska ordna pumparna trots att dessa är förlagda på fastighetens sida om förbindelsepunkten. Att huvudmannen lagenligt har att svara för pumparna trots att dessa inte ingår i den allmänna va-anläggningen beror således på att de är en förutsättning för den allmänna avloppsanläggningens funktion och att fastighetsägaren ansetts vara berättigad till compensation ifall denne i stället skulle bära ansvaret för pumparna. Huvudmannens ansvar för pumparna är ett un-

dantag från huvudregeln att huvudmannens ansvar för ledningar och anordningar upphör vid förbindelsepunkten. Detta utvidgade ansvar kan då inte få medföra att huvudmannen får rätt till kompensation härför genom att påföra särtaxa så att fastighetsägarna via särtaxan får återbetala pumpkostnaden. Kommunen har inte heller påstått att det är pumparna och därmed förenade kostnader som utgör särskilda skäl för särtaxan men vid avgiftsuttaget ändå påfört fastighetsägarna hela kostnaden för pumpstationerna.

Begreppet skälighet och rättvisa har ansetts så vidsträckt att det även täcker den rätt huvudmannen har till avgiftsuttag med beaktande av kostnadsskillnaderna på grund av särskilda omständigheter (se prop. 1970:118 s. 105). Ett högre avgiftsuttag än i normaltaxan strider alltså inte mot begreppet när särskilda omständigheter motiverar uttaget men kan komma i konflikt med detta vid en alltför stor avvikelse från vad som gäller i övrigt för avgiftsuttag (se prop. 1995/96:188 s. 14 n). Kravet på en fördelning efter skälig och rättvis grund ligger nämligen hela tiden kvar. För att en särtaxa skall kunna rymmas inom vad som är en skälig och rättvis avgiftsfördelning måste krävas att en sådan både beaktar en skälig och rättvis avgiftsfördelning sinsemellan bland de brukare som omfattas av särtaxan men också mellan denna grupp och va-kollektivet i övrigt.

Frågan är då om de särskilda omständigheter som kommunen angett, vid nu gjorda överväganden, medför sådana kostnadsfördyringar att skäl finns för avgiftsuttag enligt särtaxan.

En skälig och rättvis avgiftsfördelning enligt 31 § första stycket vattentjänstlagen har främst avsett en bedömning av va-avgiftens storlek för olika brukarkategorier efter brukarnas respektive nytta av tillgången till va-tjänsterna. En full avgiftsskyldighet också för pumpen betyder i detta fall att fastighetsägarna i området redan vid normaltaxa skulle få betala en högre avgift för tillgången till kommunens va-nät än andra brukare inom verksamhetsområdet trots att de kommunala va-tjänsterna inte kan nyttjas med mindre fastigheten har en LTA-pumpenhet som inte motiveras av fastighetens egna behov. Förhållandet måste anses som en väsentlig minskning av fastighetens nytta av den allmänna va-anläggningen och i sig motivera en avgiftsreduktion. Kommunen har också funnit en sådan ordning ”rimlig” när det inte är fråga om särtaxa. Den nytto-minskning i förhållande till andra fastigheter inom verksamhetsområdet som bekostandet av pumpstationer som inte betingas av fastigheternas behov innebär är dock inte mindre kännbar och bortfaller inte om fastighetsägarna dessutom påförs en förhöjd avgift genom särtaxa.

I prop. 1995/96:188 diskuteras vad som skall anses utgöra sådana beaktansvärda kostnadsskillnader att de ska medföra förhöjt avgiftsuttag genom särtaxa. Av vad som där anförts kan konstateras att så små kostnadsskillnader som 15 – 20 procent när det gäller kostnaden för en eller flera fastigheters va-försörjning jämfört med vad som är normalt inom verksamhetsområdet inte bör föranleda att normaltaxans avgifter frångås. Någon bestämd brytpunkt anges inte heller i förarbetena utan frågan måste bedömas efter omständigheterna där bl.a. antalet berörda fastigheter kan påverka förutsättningarna för införande av särtaxa. I detta fall har totalkostnaden inkl. moms för utbyggnaden uppgivits till

8 769 000 kr vilket utslaget på 75 fastigheter blir 116 920 kr per fastighet. Vid en anslutning till alla va-nyttigheter skulle avgiften enligt tillämplig normaltaxa ligga på minst 85 000 kr beroende på tomtyta. I området Kaptenens väg är efter vad som framgått endast fråga om anslutning till dricks- och spillvatten till en avgift av ca 70 000 kr beroende på tomtyta. Detta innebär en täckningsgrad i förhållande till normaltaxan på ca 60 %. Ett avgiftsuttag motsvarande den faktiska kostnaden per fastighet, vilket särtaxebeslutet i stort sett innebär, skulle dock betyda att sökandena via särtaxa skulle få svara för hela kostnaden för pumpstationerna med erforderlig kringutrustning på sina fastigheter trots att pumparna inte behövs på grund av fastigheternas egna förhållanden utan är en förutsättning för den allmänna avloppsanläggningens funktion.

Försiktigt beräknat måste drygt 2 200 000 kr kunna bedömas vara att hänföra till kostnaden för pumpstationerna inkl. installation, del av entreprenaden, projektering m.m. inkl. moms. Utslaget på 75 fastigheter ger det ca 29 500 kr per fastighet som således belastar fastighetsägarna för pumparna utan att detta beror av fastighetens eget behov. Enligt Va-nämndens mening ska vad som kan tas ut i form av avgift per fastighet av fördelningsskäl nedsättas med minst detta belopp på grund av minskad nytta av va-anläggningen. Avgiften, ca 87 000 kr inkl. moms kommer då att ligga strax över 20 % högre än normaltaxans avgifter för anslutning till vatten och spillvattenavlopp som uppgivits ha en i det närmaste 100 % täckningsgrad. För anslutning till enbart spillvattenavlopp kommer avgiften att skilja sig mindre från normaltaxan. Täckningsgraden i förhållande till av kommunen beräknade intäkter som, baserat på 75 fastigheter, ligger på 5 milj. – 5,25 milj. kr kan med denna bedömning beräknas till mellan 75 och 80 % och därmed inte heller avvika från vad som för jämförelseområdena godtagits som intäktsnivå utan att föranleda särtaxa. Kommunen kan vid dessa förhållanden inte anses övertygande ha visat att de särskilda, förordande omständigheter som uppgivits i målet motiverar en särtaxa på grund av beaktansvärda kostnadsskillnader.

Sökandenas talan ska således bifallas.

*Beslut den 8 oktober 2012, BVa 61
Mål nr Va 29-30/10*